

ANKARA – GÜDÜL, SORGUN GÖLETİ VE ÇEVRESİNİN KORUNAN DOĞAL ALANLAR KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Elmas ERDOĞAN¹

Zuhal DİLAVER²

Doç.Dr., Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü ANKARA
Dr., Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü ANKARA
eerdogan@agri.ankara.edu.tr

ÖZET

Ankara'nın Güdül İlçesi'ne bağlı olan Sorgun; göleti, meraları, yaylaları ve orman örtüsü ile İç Anadolu koşullarında özgün bir karaktere sahip bir yerleşmedir. Bugün korunan alan statüsünde olmayan, ancak taşıdığı nitelikler doğrultusunda koruma altına alınması gereken bir yöredir. Bu bildiride Sorgun ve yakın çevresi doğal ve kültürel özellikleri ile tanıtılmıştır. Yörenin ekolojik tarım ve ekoturizm potansiyeli değerlendirilerek korunan alanlar kapsamında öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sorgun, Korunan Alanlar, Doğa Koruma, Ekolojik Tarım, Ekoturizm

THE EVALUATION OF ANKARA-GÜDÜL, SORGUN LAKE AND IT'S ENVIRONS IN THE FRAME OF PROTECTED AREAS

ABSTRACT

Sorgun which is a sub settlement of Ankara-Güdül is a typical Central Anatolian Region settlement with its lake, forest areas, pasture lands, plateaus and other natural values. Although Sorgun is not a registered natural protected area, it has to be registered as a protected area with its qualified natural characteristics. In this poster decleration, Sorgun and its environs were presented with its natural and cultural values and some basic proposals were developed in the frame of protected areas.

Keywords : Sorgun, Protected Areas, Nature Conservation, Ecological Agriculture, Ecotourism

GİRİŞ

Doğanın korunması sürekli gündemde olan küresel ölçekte bir sorundur. Özellikle ekolojik ve biyolojik çeşitlilik açısından son derece zengin bir yerleşmeler bütünü olan Türkiye için hızla değişen koşullar sonucu koruma sorunu daha da karmaşık girdiler içeren bir boyuta ulaşmıştır.

Türkiye'de çeşitli amaçlar ile koruma altına alınan alanların sayısı yaklaşık 800 iken kapladıkları toplam alan ise 1999 yılında 3.5 milyon hektarı aşmıştır (UNDP 2000). Buna rağmen tür ve ortam çeşitlilik düzeyi son derece yüksek olan Türkiye için bu sayının yeterli olduğunu söylemek güçtür. Bu alanların gerçek anlamda envanterinin çıkarılmadığı da düşünülecek olursa bu alanların korunmasının ne derece zor olduğu açıktır.

IUCN (Dünya Koruma Birliği)'e göre bir koruma alanı özellikle biyolojik çeşitliliğin, doğal ve kültürel kaynakların korunmasına ve sürdürülmesine ayrılmış yasal anlamda yönetilen bir arazi ve/veya deniz parçasıdır. IUCN'e göre bu tür alanlara bilimsel araştırma, yaban yaşamını koruma, çevre koşullarını iyileştirme, genetik çeşitliliğin sürdürülmesi/saklanması, eğitim, turizm ve dinlenme, kültürel ve geleneksel kalıntıların sürdürülmesi amaçları ile koruma yapısı kazandırılabilir (UNDP 2000).

Taşındıkları niteliklere bağlı olarak bu alanlar tam doğal rezerv, doğal yaşam alanları, ulusal park, doğa anıtı, tür yönetim alanı, kaynak koruma alanı, tabiat parkı, tabiatı koruma alanı gibi farklı kategorilere ayrılmaktadırlar.

ANKARA – GÜDÜL, SORGUN GÖLETİ ve ÇEVRESİNİN DOĞAL ALANLAR KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

İç Anadolu Bölgesi Yukarı Sakarya Bölümü'nde yer alan Güdül, Ankara İli'ne bağlı, Ankara'ya 86 km uzaklıkta bulunan bir ilçedir. Kuzeyinde Çamlıdere, Kızılcahamam, batısı ve kuzeybatısında Beypazarı ve güneydoğusunda Ayaş ilçeleri ile sınırlandırılmıştır Arazi yapısı oldukça dağlık olan ilçenin, denizden yüksekliği 720 metredir. Güdül'ün su varlığını Sakarya Nehri'nin bir kolu olan

Kirmir Çayı, Suvari Çayı ve İlhan Çayı oluşturmaktadır. 2000 yılı nüfus sayımına göre 5.806'sı Merkez, 15.132'si kasaba ve köylerde olmak üzere ilçenin toplam nüfusu 20.938'dir (Güdül Belediyesi, 2004).

Güdül İlçesi İç Anadolu Bölgesi'nden Karadeniz Bölgesi'ne geçiş kuşağında yer almaktadır ve bu özellik birçok konuda alanı çevresinden farklılaştırmaktadır.

Güdül İlçesi'nin kuzeyinde Köroğlu dağlarının İç Anadolu Platolarına geçiş yaptığı alanda bulunan Sorgun Platosu üzerinde yer alan Sorgun farklı özellikleri ile ön plana çıkan bir alt yerleşmedir. Sorgun, İç Anadolu Bölgesi ile Karadeniz Bölgesi arasında geçişin başladığı alanda, Karadeniz'e en yakın köy konumundadır. Bu nedenle pek çok özelliğinde bu iki bölgenin etkileri görülmektedir. Bölgede yaylacılık faaliyetlerinin görüldüğü hemen hemen tek yerleşmedir. 180 haneden oluşan köy, aynı zamanda etekte kurulmuş tek orman içi köyüdür. 56 km²'lik yüzölçümü ile Güdül'e bağlı köyler içinde çağa'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır.

Sorgun'da topoğrafya başta olmak üzere iklim, bitki örtüsü tarımsal faaliyetleri olumsuz etkilemiş, bunun sonucunda hayvancılık yörede en önemli gelir kaynağı olmuştur. Sorgun çevresinde tarım arazisinden çok mera görülmektedir.

Sorgun'da Güdül Tarım İlçe Müdürlüğü verilerine göre (2005) 250 adet büyükbaş, 350 küçükbaş ve 30 tek tırnaklı hayvan yetiştirilmektedir. Sorgun, Güdül İlçesi köyleri içinde özellikle siğir ve tiftik keğisi üretimi için optimum koşullara sahip olan yerleşmelerdendir. Ancak bölgedeki ormanların korunma çalışmaları sonrasında köy çevresinde tiftik yetiştiriciliği kalmamıştır. Sorgun'da ayrıca tavukçuluk ve ekonomik amaçlı olmamakla birlikte arıcılık da yapılmaktadır.

Sorgun çevresinde hayvancılık faaliyetleri yaylacılık ile desteklenmektedir. Sorgun Platosunda yer alan yaylalar, Sorgun Yaylası (1250 m), Hyk Yaylası (1400 m), Küçük ve Bykkızık Yaylası (1050, 1100 m)'dir. Köylüler yaylaya Mayıs ayının ortalarında çıkmakta ve Ağustos ayının sonlarına kadar yaylacılık faaliyetlerini sürdürmektedirler. Ancak Güdül'n diğer köylerinde olduğu gibi bu köylerde de geçen nüfusun büyük şehirlere göç etmiş olması ve geride kalan yaşlı nüfusun yaylaya çıkabilecek gte olmayışı nedeniyle yaylacılık faaliyetleri giderek önemini yitirmektedir.

Güdül ilçesi orman varlığının büyük bir bölümü ilçenin kuzey kesiminde, Sorgun Platosu'nda bulunmaktadır. Bu ormanlar Batı Karadeniz ormanlarının güney sınırını oluştırmaktadır ve tipik step ormanı özelliğindedir. Orman yapısı genelde karışık meşcerelerden oluşmaktadır. Orman yapısını oluştıran yaygın ağaç türlerinden Pinus nigra (Karaçam), P. sylestris (Sarıçam), Abies nordmanniana (Gkknar), Quercus cerris (Türk meşesi), Quercus coccifera (Pırnal meşesi), Qercus infectoria (Mazı meşesi) orman alanlarının % 41.4'n oluştırmaktadır. Güdül İlçesi'nde daha önce 750-800 m olan orman alt sınırı çeşitli tahriplerle 950-1000 m'lere çıkmıştır. Özellikle Sorgun köyü çevresinde hem yerleşim alanı açmak, hem de konut yapımında ahşap yapı malzemesi olarak kullanmak amacıyla orman örtüsü tahrip edilmiştir.

Ankara'ya 110 km mesafede bulunan Sorgun Köyü'nden 3 km. sonra Sorgun Yaylası ve 5 km sonra ise Sorgun Göleti ve piknik alanına ulaşılmaktadır. 1240-1300 m rakımlı göletin hemen yanında 1983 m rakımlı Kavaklı Dağı yer almaktadır. Orman dokusu ile birlikte Sorgun Yaylası ve Göleti halen tüm Güdül köylerinde yaşayanların hafta sonu dinlenme alanıdır. Sportif olta balıkçılığı yapılabilen glde alabalık ve sazan bulunmaktadır. Yaylada ise yaylacılık aktiviteleri azalmakla birlikte devam etmektedir. Ankara Valiliği tarafından 2003 yılı için bu bölge piknik amaçlı orman içi dinlenme yerleri kapsamına alınmıştır. Doğa Araştırmaları Sporları Kurtarma Derneği (DASK) ise alanı Ankara yakın çevresi trekking tur güzergahları içerisinde değerlendirmektedir.

Sorgun göleti ve yakın çevresi bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçası olarak "tabiat parkı" kategorisinde değerlendirilebilecek korunması gereken ancak tescillenmemiş doğal değerlere sahip, nitelikli bir alandır.

Çevrenin bugün ve gelecek nesiller için korunması ve geliştirilmesi bir zorunluluktur. Bu alanların korunması ekonomik ve toplumsal gelişme amaçları ile de uyumlu ancak çevre kaynaklarını gözetilen bir nitelikte olmalıdır. Bu bağlamda, toplumlara ekolojik ve biyolojik çeşitlilik sunan doğal kaynakların korunması gerek insan hakları gerekse sürdürülebilir yerleşmelerin oluşumu açısından önem kazanmaktadır. Her ülkenin kendi çevre kaynaklarını koruması, doğal çevrede yenilenme olanağı bulunmayan kaynakların zararlı etkilerden korunması gerekmektedir.

Doğal çevre insanı esas alan "egosantrik" bir koruma olmamalıdır (Gökdayı 1997). Gelecek kuşak insanların hakları, insan dışındaki tüm canlı ve cansız varlıklar ile ekosistem muhafaza edilmedikçe gerçek koruma sağlanamayacaktır. Doğal çevreler tüm bileşenleri ve sistem bütünü ile korunmalıdır.

Uluslar arası düzeyde çevre hakkı ile ilgili düzenlemelerle, üçüncü pakt'ın ilgili maddelerine göre: "tüm insanlar sağlıklı, ekolojik olarak dengeli, dengeli sosyal, kültürel, siyasi ve hukuki gelişime elverişli çevre hakkına sahiptirler. Devletler ise insan sağlığını ve toplumun huzurunu zedeleyen doğal yaşam koşullarında olumsuz değişiklik yapmama yükümlülüğünü taşımaktadırlar" (Gökdayı 1997).

Sorgun'da çiftçilerin ekolojik tarıma yaklaşımı ve uyumunun çabuk olacağı yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. Tarımsal ilaç ve gübrelerin maliyette büyük bir girdiyi oluşturması nedeni ile çiftçiler tarafından kullanılmama eğilimi fazladır. Ekolojik tarımla elde edilen ürün fiyatının daha yüksek olması ve pazar garantisi verilmesi durumunda üretici tamamen ekolojik tarıma yönelecektir. İyi bir eğitimle de desteklenmesi halinde gelişmenin daha sağlıklı olacağı gözardı edilmemelidir. Ekolojik tarım bitkisel ve hayvansal üretimleri birlikte içeren karma bir sistemdir. Hayvansal üretim sonucu elde edilen hayvan gübresinin ekolojik tarım faaliyetinde kullanılmakta, bunun yanında hayvansal üretimde gerekli olan yem bitkilerinin bitkisel üretimde münavebede yer alarak toprak verimliliğini artırmada yarar sağlamaktadır. Bu kapsamda ekolojik tarım ve hayvancılık Sorgun'da da bir arada değerlendirilmelidir.

Ekolojik tarım, destek sağlanması amacı ile turizm sektörü ile entegre edilebilir. Yöre için en uygun ve gerekli olan turizm türü "tarım turizmi"dir. Alternatif turizm arayışları kapsamında geliştirilen doğa ile bütünleşik bir turizm türü olan tarım turizmi, insanların sürekli yaşadıkları yerler dışında tarımsal üretimin yapıldığı alanlara yaptıkları geziler ve ekolojik standartlarda gerçekleştirilen tarımsal üretime katılım, bir süre bu alanlarda konaklama ve tarımsal üretim talebi olarak yorumlanabilmektedir. Bu şekilde yerel tarımsal üreticilere ekonomik katkı sağlanarak üretimin devamlılığı ve tarımsal alanların korunması amaçlanmaktadır. Tarım turizmi tüketicinin tarımsal ürünleri ekolojik, sağlık, v.b. belirli özellikleri nedeni ile tercih etmesi ile ortaya çıkmaktadır.

Tarımsal yapının baskın olduğu ancak tarımdan yeterince ekonomik gelirin sağlanmadığı Gündül'de ekolojik tarım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi koşulu ile tarım turizmi bir alternatif olarak önerilmektedir.

Yöredeki yerleşim alanlarında bugünkü koşullarda konaklama için yeterli olanak bulunmamaktadır. Ancak çevre yerleşimlerde ve Sorgun Yaylasında yer alan geleneksel konutların güncel yaşam koşullarına adapte edilmesi ile konaklama ihtiyacının karşılanabileceği düşünülmektedir. Bu şekilde geleneksel konutların da sürekliliği ve özgünlüğünü yitirmeden yeniden değerlendirilmesi sağlanacaktır.

Kırsal turizmde tarım turizmine benzer niteliklere sahip diğer bir turizm yaklaşımıdır. Ancak bu turizm türünde tarım turizminde farklı olarak ana amaç uygun tarım ürününü elde etmekten çok doğa ile başbaşa kalmak, dinlenmek, yerel kültürü tanımak ve otantik köy evlerinde konaklamaktır. Özellikle Sorgun Yaylası ve Göleti çevresi kırsal turizm kapsamında değerlendirilebilecek potansiyele sahiptir. Sorgun Göleti'nde sportif olta balıkçılığına, Sorgun Yaylası'nda ise yaylacılık aktivitelerine katılma imkanı bulunmaktadır. Göl çevresi ve gölün hemen kenarından yükselen 1983 m rakımlı Kavaklı Dağı ise trekking güzergahı olarak geliştirilmelidir.

SONUÇ

Sorgun Göleti ve yakın çevresi sahip olduğu su, hava, toprak, bitki varlığı ile korunması gereken ve koruma-kullanım dengesinin sağlanarak gelecek kuşaklara aktarılması gereken bir yöredir. Organik tarıma elverişli toprakları, yaylaları ve oluşturduğu habitat ile İç Anadolu Bölgesi karakterinde önemli doğal alanlardan biridir. Korunan alanlar kapsamında ekolojik tarım ve sınırlı bir biçimde gerçekleştirilecek ekoturizm aktivitelerine olanak sağlayabilecek özgün potansiyel bir alan olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Gökdayı, İ. 1997. Çevrenin Geleceği. Yaklaşımlar ve Politikalar, Türkiye Çevre Vakfı Yayını, Yayın no:115, ISBN: 975-7250-29-5, Önder Matbaası, Ankara.
- Güdül Belediyesi 2004. Güdül Belediyesi Web Sayfası
- Güdül İlçe Tarım Müdürlüğü 2005. Yazılı ve Sözlü Görüşme.
- UNDP 2000. Türkiye'nin Tabiatı Koruma Alanları. Kırsal Çevre ve Ormanlık Sorunları Araştırma Derneği Yayını no:9, ISBN: 975-97075-0-0., Ankara.